

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ВІЙСЬКОВОЇ ГАЛУЗІ В КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

© Яковенко Н. В., 2018
<http://orcid.org/0000-0003-2587-8047>
<http://doi.org/10.5281/zenodo.1228356>

У статті йде мова про особливості вивчення іноземних мов як чинника професійного становлення фахівця у військових закладах вищої освіти. З'ясовано, що труднощі у навчанні іноземної мови у військових вишах виникають у наслідок низької мотивації курсантів, оскільки вони не бачать реального застосування набутих умінь і навичок. Вирішення цього завдання показано через моделювання викладачем реальних та уявних мовних ситуацій, що можуть виникати в процесі військової служби. Доведено, що використання різних форм роботи на заняттях з іноземної мови у військовому закладі вищої освіти вимагає від викладача інтегрованого підходу й обов'язкового врахування міжпредметних зв'язків, використання якісних джерел інформації, що дійсно відбивають сучасні тенденції розвитку збройних сил різних країн. Визначено, що найбільш ефективною формою роботи є аналіз короткометражних відеороликів, що містять у собі постановку військової задачі (визначення географічної місцевості, спостереження за подіями, використання бойової техніки, аналіз бойової операції). Саме такий підхід дозволяє курсанту не лише засвоювати іноземну мову, а й сформулювати необхідні для успішного виконання професійної діяльності вміння та навички. Використання іншомовних відеосюжетів дозволяє зробити заняття з іноземної мови цікавими, постійно повторювати й контролювати пройдений матеріал.

Ключові слова: *військовий, професійний, іншомовний, комунікація, форми, інтерактив, відео сюжети, проморолики.*

Яковенко Н. В. Профессиональное становление будущих специалистов военной отрасли в контексте изучения иностранных языков

В статье говорится об особенностях изучения иностранных языков как фактора профессионального становления специалиста в военных высших учебных заведениях. Выяснено, что трудности при обучении иностранному языку в военных вузах возникают вследствие низкой мотивации курсантов, поскольку они не видят реального применения приобретенных умений и навыков. Решение этой задачи показано через моделирование преподавателем реальных и мнимых языковых ситуаций, которые могут возникать в процессе военной службы. Доказано, что использование различных форм работы на занятиях по иностранному языку в военном вузе требует от преподавателя

интегрированного подхода и обязательного учета межпредметных связей, использования качественных источников информации, которые действительно отражают современные тенденции развития вооруженных сил разных стран. Определено, что наиболее эффективной формой работы является анализ короткометражных видеороликов, содержащих в себе постановку военной задачи (определение географической местности, наблюдение за событиями, использование боевой техники, анализ боевой операции). Именно такой подход позволяет курсанту не только усваивать иностранный язык, но и сформировать необходимые для успешного выполнения профессиональной деятельности умения и навыки. Использование иностранных видеосюжетов позволяет сделать занятия по иностранному языку интересными, постоянно повторять и контролировать пройденный материал.

Ключевые слова: *военный, профессиональный, иноязычный, коммуникация, формы, интерактив, видео сюжеты, проморолики.*

Yakovenko N. V. Professional development of future specialists of the military field in the context of foreign languages studying

The article deals with the peculiarities of the study of foreign languages as a factor in the professional formation of a specialist in military institutions of higher education. It has been found out that difficulties in learning a foreign language at military high schools arise from the low motivation of students because they do not see the real use of acquired skills and abilities. The solution to this problem is illustrated by the teacher's simulation of real and imaginary linguistic situations that may arise during the military service. The most effective forms of work in foreign language classes are presented, which are aimed at the professional formation of future specialists in the military sector, namely: active forms (discussions, round tables on professional subjects), interactive forms (presentations, discussions, elicitation of a better strategy of military actions), multimedia forms (discussion of video clips, organization of Internet conferences, creation of blogs on professional topics). It has been proved that the use of different forms of work in foreign language classes in a military institution of higher education requires an integrated teacher's approach and the obligatory accounting for intersubject relations and the use of qualitative sources of information that really reflect the current trends in the development of the armed forces of different countries. Each of the other language topics involves working with authentic texts of professional nature, working out news stories, documentaries and promofilms. It is determined that the most effective form of work is the analysis of short video clips containing a statement of a military task (definition of geographic area, observation of events, use of military equipment, analysis of combat operations). It is the approach that allows the cadet not only to learn a foreign language, but also to form the skills necessary for successful performance of professional activity. The advantages of this type of foreign language training are the creation of real professionally oriented communication situations, aimed at working out certain communication roles (translator, military advisor, intelligence officer, investigator and others). The use of foreign-language videos allows foreign language classes to be interesting, constantly revising and controlling the given material.

Key words: military, professional, foreign, communication, forms, interactive, video stories, promos.

Постановка проблеми. Сучасна система вищої освіти змушена адаптуватися до стрімких змін, що відбуваються в світі в галузі культури, політики, економіки. Відповідно змінюються й вимоги, що пред'являються до сучасного випускника як майбутнього фахівця. Професійне становлення студента відбувається не тільки в сфері спеціальних інтересів, велике значення має самоосвіта і вивчення дисциплін, що сприяють різнобічному розвитку особистості фахівця. Саме з цим пов'язана велика увага, що приділяється вивченню іноземних мов у сучасних військових і цивільних закладах вищої освіти. Однак з огляду на специфіку військових навчальних закладів, перед викладачем виникає необхідність вирішення проблеми оволодіння іноземною мовою поза мовним середовищем. На допомогу педагогу пропонуються сучасні класи, обладнані різноманітними технічними засобами навчання (ТЗН). Інформаційна грамотність викладача в галузі застосування наявного «арсеналу» дозволяє використовувати на заняттях нестандартні форми роботи, включати в навчальний процес нові прийоми і методи навчання іноземних мов, що в свою чергу, сприяє позитивній і стійкій мотивації курсантів. Важливо довести майбутньому фахівцю військової галузі, що іноземна мова не лише сприяє розвитку культурного та інтелектуального потенціалу особистості, а й допоможе якісно виконувати професійні обов'язки. Для цього іншомовна комунікація має стати невід'ємним складником усього процесу професійної підготовки курсанта. Інтеграція пізнавальної мотивації при вивченні іноземної мови з сучасними технічними засобами навчання дозволяє досягти високих результатів. Саме тому пошук інноваційних підходів до професійного становлення майбутніх фахівців військової галузі є актуальним.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питання теорії комунікації вже стали предметом досліджень таких учених, як Н. Волкова, Л. Компанцева, Л. Ткаченко, С. Мусатов, які досліджуючи питання професійного спілкування, акцентували увагу на моделюванні процесу обміну інформацією, визначивши його складники, особливості організації й управління, обґрунтувавши закономірності та принципи, яких має дотримуватись людина в процесі комунікації.

Дослідженню питань використання сучасних інформаційних технологій як засобів опосередкованої комунікації були присвячені роботи А. Андрєєва,

О. Білоуса, О. Гриценчук, І. Іванюка, О. Кравчини, М. Лещенка, І. Малицької, Н. Морзе, О. Овчарук, Д. Рождественської, Н. Сороко, Л. Тимчук, В. Ткаченка, М. Шиненка, А. Яцишина та інших. Окремі питання підготовки військових фахівців, зокрема курсантів у військових закладах вищої освіти, аналізувалися в дослідженнях А. Балаховського, О. Барабанщикова, І. Біжана, В. Вдовюкана Г. Гребенюка, О. Кобенка, П. Корчемного Б. Ломова Б. Покровського М. Рудного. Специфічні особливості формування пізнавальної діяльності курсантів у процесі навчання у ВЗВО висвітлювалися в наукових працях Б. Бадмасва, Є. Варнавських, В. Доротюка, Е. Дуба, Б. Ломова, Ю. Сиромятнікова, В. Чебана та інших. Проблема вивчення іноземної мови як складника професійної підготовки сучасних військових кадрів України досліджена недостатньо.

Мета статті – визначити основні напрями професійного становлення майбутніх військовослужбовців у процесі вивчення іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в сфері військової освіти тісно пов'язане з чітким усвідомленням можливостей мультимедіа, розумінням принципів їх дії, уявленнями про програмні засоби нових інформаційних технологій, педагогічно обґрунтованих способах включення їх в процес навчання. Сюди ж входить ясне розуміння, що навчальні ситуації, у яких комп'ютеризовані засоби з успіхом замінюють викладача, нечисленні, бо мозок людини значно потужніше, більш того, чуйність та інтуїція педагога не мають електронних аналогів. Технічні засоби навчання при цьому розглядаються як допоміжні відносно розумової діяльності учасників освітнього процесу [1].

Однією з труднощів навчання іноземної мови у військових вузах є відсутність можливості спілкування з носіями мови і використання комунікативних навичок у позанавчальний час. Вирішення цього завдання можливе через моделювання викладачем реальних і уявних мовних ситуацій на заняттях. Велике значення у вирішенні цих завдань відводиться відеоматеріалам. Їх використання не тільки підвищує інтерес до оволодіння іноземною мовою, а й сприяє реалізації найважливішої вимоги комунікативної методики – представити процес оволодіння мовою як осягнення живої іншомовної культури; індивідуалізувати процес навчання і вдосконалювати мовну діяльність студентів [2].

Ще зовсім недавно використання аудіо матеріалів на заняттях з іноземної мови було одним з основних технічних засобів навчання. Але з появою

комп'ютерів, мультимедійних пристроїв (проекторів, документ-камер тощо) перегляд відеосюжетів на заняттях став найбільш затребуваним видом роботи. Використання на заняттях сучасного обладнання дозволяє створити умови для імітації реальної комунікативної ситуації через перегляд відеофрагменту, а також організувати атмосферу природної комунікації, стимулювати засвоєння звуків, інтонації і ритму мови. Методика викладання мови як жодна інша наука зацікавлена у використанні мультимедійних та інтерактивних властивостей комп'ютерних технологій, оскільки ці якості повною мірою дозволяють реалізувати основні принципи дидактики: наочність, доступність, індивідуалізацію, соціальність, активність [2].

Активне використання інформаційних комп'ютерних технологій у процесі навчання є доказом необхідності реалізації принципу наочності, який був вперше сформульований Я.А. Коменським і отримав визначення «золотого правила дидактики». Але у своїх працях Я.А. Коменський зазначав, що шкідливими є рівною мірою як недостатнє, так і надмірне застосування засобів наочності. Недостатність їх використання може призвести до формальності знань, а надмірність - уповільнити процес розвитку уяви [2].

У роботах вітчизняних і зарубіжних вчених наочність визначається як важливий елемент навчального процесу. Реалізація принципу наочності через перегляд відеороликів дозволяє об'єднати кілька її видів: зорову, предметну, слухову, ситуативну, образну, мовну. Такого роду синтез сприяє реалізації процесу комунікації через обмін вербальної і невербальної інформацією, тобто інформація надходить як через слуховий, так і через зоровий канали.

Важливо відзначити, що інформація, представлена у наочній формі, стає більш доступною для сприйняття, швидше і легше засвоюється (за даними ЮНЕСКО). Так, на слух людина запам'ятовує 15% інформації, при перегляді – 25 % інформації, в той час як можливість одночасно побачити і почути дозволяє засвоїти 65 % інформації. Це підтверджується психологічними дослідженнями. У своїх роботах І. Зимня [1] зазначає, що інформація, яка сприймається візуально є більш осмисленою і довше зберігається в пам'яті. «Здатність» наочності адаптувати інформацію можна використовувати для досягнення різних навчальних цілей:

- повідомлення мовних знань;
- створення довгострокових умов їх запам'ятовування;

- створення мотивації комунікативної потреби.

Принцип наочності реалізується на заняттях з іноземної мови викладачами військової академії, зокрема, через супровід друкованих текстів, перегляд відеофільмів на задану тематику. Така комбінація дозволяє доповнити інформативність друкованого тексту візуальною інформацією про зовнішній вигляд, говорить про невербальну поведінку учасників комунікації, місце і характер події, а також сприяє підвищенню освітньої, виховної та розвивальної функції досліджуваного матеріалу.

Використання на заняттях з іноземної мови відеоматеріалів дозволяє вирішити низку завдань: посилити мотивацію навчання; інтенсифікувати, «насичити» навчання; активізувати курсантів; надати їм можливість самостійної роботи; підвищити якість знань.

Як відеоматеріал у військовій академії використовуються проморолики з офіційних сайтів, новинні сюжети, документальні фільми (відеозаписи).

У науково-методичній літературі відсутня єдина класифікації відеоматеріалів. Однак, якщо за основу брати технічний аспект, то розмежування можна провести між попередньо відібраним, обробленим відеозаписом і прямою трансляцією в ефірі.

У процесі вивчення іноземної мови важливо визначити доцільність і частотність використання відеофрагментів на заняттях. У науковій літературі відеоматеріали рекомендовано використовувати один раз на тиждень. Тривалість заняття з використанням відео варіюється від 45 хвилин до 1 години. Кращими вважаються короткі за тривалістю відеофрагменти: від 30 секунд до 10 хвилин, при цьому вважається, що напружена робота групи протягом години може бути забезпечена 5-хвилинними демонстраційними сюжетами. Це пов'язано з такою особливістю відеоматеріалів, як насиченість і щільність інформації. Через цю особливість доцільніше використовувати короткий уривок для інтенсивного вивчення, ніж більш тривалий відеоепізод - для екстенсивного [3].

На нашу думку, використання відеофрагментів гарантує успішність у засвоєнні іноземної мови при: презентації мовного матеріалу в реальному контексті; тренуванні і закріпленні мовного матеріалу в різних комунікативних ситуаціях; розвитку комунікативних умінь; виявленні міжкультурних відмінностей і навчанні іншомовній культурі.

Відбір відеоматеріалу для занять з іноземної мови вимагає від викладача здійснення інтегрованого підходу й обов'язкового урахування міжпредметних зв'язків, вияву компетентності та використання якісних джерел інформації.

Для вирішення проблеми розуміння планованого до перегляду відеосюжету, викладачі кафедри іноземних мов проводять поетапну роботу: 1 етап – попередня підготовка до перегляду відеоматеріалу. Він полягає в ознайомленні з незнайомою лексикою, шляхом постановки низки запитань; 2 етап – безпосередній перегляд відеофрагменту. 3 етап – аналіз переглянутого відеоматеріалу. Цей етап передбачає виконання різних видів вправ на розуміння і закріплення побаченого.

Навчальна програма з дисципліни «Іноземна мова» у військовій академії передбачає вивчення різних тем. Кожна з тем містить роботу з автентичними текстами професійно орієнтованого характеру, разом із якими курсантам пропонуються до перегляду новинні сюжети, невеликі документальні фільми або проморолики. Наприклад, тема «Військово-політичні блоки і союзи» / «Military-Political Alliances» супроводжується текстом «Історія НАТО» / «The History of NATO» і відеороликом «З історії НАТО» / «From the History of NATO» тривалістю 5 хвилин. Інформація, що міститься у відеосюжеті частково повторює дані, наведені в тексті, що дозволяє закріпити вивчену лексику і граматичний матеріал. Перед переглядом фільму курсантам пропонуються питання, що спрямовані на самостійну роботу з пошуку необхідної інформації в процесі перегляду відео: «After watching the video speak about the facts from the history of the Soviet Union which are new for you».

Обговорення відеосюжету відбувається у вигляді бесіди, монологічних висловлювань курсантів. Розуміння побаченого контролюється, такими вправами, як «True or False Task», «Make the correct order» тощо. Також курсантам пропонується розіграти діалог, використовуючи почуті у фільмі фрази, що позитивно позначається на закріпленні як лексичного, так і граматичного матеріалу. Зазначені вправи не вичерпують переліку можливих завдань, а лише дають уявлення про можливий варіант роботи з відеоматеріалом.

На старших курсах курсантам пропонуються більш складні відеосюжети, що за своїм змістом відносяться не тільки до спеціальності, але до військово-професійної специфіки. На етапі попередньої підготовки курсанти спільно з викладачем складають текстову модель рапорта. Перегляд такого роду

відеосюжетів допомагає відтворити ситуацію на спостережному пункті, де побачене і почуте є лише початковим етапом. За результатами інформації, отриманої з відеоматеріалу, курсанти навчаються складати рапорт, обговорюють, що було зрозуміло з аудіоконтексту, а яку інформацію вдалося отримати додатково, на основі побаченого.

Продовженням роботи з відеоматеріалом є професійно орієнтовані рольові діалоги, за основу розвитку в яких беруться події з відеосюжету. Під час такої роботи можна проконтролювати засвоєння знань країнознавчого характеру, професійно орієнтованої лексики і здатність до комунікації в незнайомій обстановці. Безсумнівно, навчальні можливості відеоматеріалів унікальні. Однак при відборі відеоматеріалів слід дотримуватися низки критеріїв, запропонованих вітчизняними та зарубіжними дослідниками: актуальність тематики; якість відеозапису; відповідність змісту відеозапису цілям і завданням навчання; інформаційна цінність; жанрова і композиційна різноманітність і навіть наявність конфлікту. Використання іншомовних відеосюжетів, під час навчання іноземної мови робить заняття більш живим і цікавим, дозволяє не тільки повторити, закріпити і проконтролювати пройдений матеріал, але і на основі проблеми, поставленої перед переглядом відеосюжету, вивчити новий лексико-граматичний матеріал.

Висновки. Отже, одним з основних і найбільш важливих переваг використання відеоматеріалу на заняттях з іноземної мови у військовому ЗВО є можливість створення реальної мовної професійно-орієнтованої комунікативної ситуації, що сприяє професійному становленню курсантів як майбутніх військових фахівців.

Література

1. Бакленева С. А., Ларина Т. В. Профессиональное становление будущих военных специалистов на основе иноязычных видеоматериалов // *Фундаментальные исследования*. – 2014. – № 12-4. – С. 822–825; URL: <http://www.fundamental-research.ru/ru/article/view?id=36196> (дата обращения: 22.03.2018).
2. Соловова Е.Н. Использование видео на уроках иностранного языка / Е. Н. Соловова // *ELT NEWS & VIEWS*. – 2003. – №1. – С. 2–5.
3. Фаттахова Н. А. Левчина И. Б. Использование видеоматериалов как техническое средство обучения при подготовке военного специалиста // *Евразийский союз ученых*. – 2016. – № 6 (27). – С. 47–49.